

## ספרות ילדים ב'

יחידת לימוד אחת

### הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים:

|           |            |
|-----------|------------|
| פרק ראשון | 30 נקודות  |
| פרק שני   | 30 נקודות  |
| פרק שלישי | 20 נקודות  |
| פרק רביעי | 20 נקודות  |
| סה"כ      | 100 נקודות |

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין.

בשאלון זה 8 עמודים.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר, אך מכוונות הן לנבחנות והן לנבחנים.

בהצלחה!

## השאלות

### פרק ראשון (30 נקודות)

ענה על שאלה 1 (30 נקודות).

#### שאלה 1

לפניך הסיפור **מדוע ים המלח מלוח**. קרא את הסיפור וענה על הסעיפים א'–ג'.

### מדוע ים המלח מלוח?

לפני שנים רבות היה ים המלח ים ככל היםים.  
על חוף הים חי לו דג עני. יום יום היה הדג מעלה  
בחכתו מעט דגים, וחי מהם בצמצום.  
באחד הימים החמים במיוחד תפס דג משנה – דג  
שכלו זהב.

שמח הדג והחליט למכר את הדג בשוק, לקבל כסף  
רב ולשמח את לב אשתו. אך לפני שהספיק לשים  
אותו בסל, פתח הדג את פיו ודבר בלשון בני אדם:

– תן לי לשוב לים ואתן לך כסף רב.

– מדוע אשיב אותך לים, הרי אתה שוה הרבה כסף!

הוציא הדג מן המים תבה, וכך אמר:

– אם תשחרר אותי, תקבל תבה זו. תבת פלאים היא,  
ומפיקה מלח ברגע שאומרים לה "הצילו, הצילו".  
את המלח תוכל למכר, וכידוע לך, מלח דבר יקר  
הוא בימינו.

ואכן, באותם הימים התבלינים היו יקרי-מציאות,  
ובמיוחד היה קשה להשיג מלח.

המשיך הדיג: אם תאמר "אווו-רוו-קוקורוו-צ'יקי  
ריקי מוזמביקי" – תפסיק התבה להפיק מלח.

למד הדיג את המלים, ורץ לביתו עם התבה. מאז  
היה הדיג מפיק מלח מן התבה, ועד מהרה התעשר  
ואפילו קנה לו ספינה, שבה היה מעביר אנשים  
מחוף אחד של הים אל חופו השני.  
את התבה החזיק לידו, בתוך הספינה.  
יום אחד פרצה סערה בים. הספינה שקעה, והאנשים  
התחילו לטבע. בדרך בני אדם הנתונים בסכנה,  
צעקו הטובעים "הצילו, הצילו". הקריאות האלה  
גרמו לתבה להפיק מלח, והמלח מלא את הספינה  
ונשפה לתוך הים.

נסה הדיג להזכר במלה הארכה, המפסיקה את הפקת  
המלח – אבל לשוא! הדיג המסכן טבע, ועד היום  
מופק מן התבה מלח ושוקע במעמקי הים – ועל כן  
ים המלח כל-כך מלוות.

את המלה המדיקת המפסיקה את הפקת המלח –  
איש אינו זוכר.

- 10 נק') א. הסבר מהי המטרה של סיפור אטיולוגי.
- 10 נק') ב. אחד המאפיינים של סיפור אטיולוגי הוא שתי מערכות זמנים. הסבר כיצד  
המאפיין הזה בא לידי ביטוי בסיפור.
- 10 נק') ג. ציין מהו סוג הכותרת של הסיפור, והסבר את תפקיד הכותרת.

## פרק שני (30 נקודות)

ענה על השאלות 2-4 (לכל שאלה – 10 נקודות).

### שאלה 2

לפניך השיר **בְּבִתִּי** מאת פניה ברגשטיין. קרא את השיר וענה על **אחד** מבין הסעיפים א'–ב'.

### **בְּבִתִּי**

בְּבִתִּי טוֹבָה, שְׂקָטָה.

כָּבֶר שׁוֹכֶכֶת בְּמִטָּה.

נוֹמִי נָא, כָּבֶר מְאַחֵר,

נוֹמִי, נוֹמִי עַד מָחָר.

(10 נק') א. הסבר מהו סוג הדיבר בשיר ומהי תרומתו לנמען.

(10 נק') ב. השיר **בְּבִתִּי** נחשב לשיר ערש מודרני. הסבר מדוע.

### שאלה 3

לפניך השיר **הִלְכָּתִי** מאת רחל שילוני. קרא את השיר וענה על אחד מבין הסעיפים א'–ב'.

## הִלְכָּתִי

הִלְכָּתִי אֶל חֵבֶר.  
לא יִכְלָתִי יוֹתֵר  
לְהִיּוֹת עִם עֲצָמִי,  
לְבַדִּי.

שִׁידְבֵּר אֶתִּי,  
שִׁיצַעַק אֶתִּי,  
שִׁישַׁחַק אֶתִּי,  
שִׁיתְקוּטֵט אֶתִּי.

הִלְכָּתִי אֶל חֵבֶר,  
לא יִכְלָתִי יוֹתֵר  
לְבַדִּי לְהִשָּׂאֵר.

(10 נק') א. ציין את סוג החרیזה בשיר. הבא שתי דוגמאות מן השיר לסוג החריזה שצינת.

(10 נק') ב. ציין שתי תרומות של השיר הלירי לנמען. הבא דוגמה לכל תרומה מן השיר **הִלְכָּתִי**.

## שאלה 4

לפניך שלושה שירים: **פּרפר** – שיר משחק מאת דתיה בן-דור, **הדבורה** – שיר תיאורי מאת פניה ברגשטיין, **שָאול וְהַשְׂרוּל** – שיר נונסנס מאת מיכל סנונית. בחר **אחד** מן השירים, וענה על **אחד** מבין הסעיפים א'–ב'.

### פּרפר

בָּא אֵלַי פּרפר נְחַמֵּד  
וְטִיֵּל לִי עַל הַיָּד,  
עַל הַבֶּטֶן...  
עַל הַגֵּב...  
עַל הַלְחִי...  
עַל הָאֵף...  
וְעַף!

### הדבורה

הַדְּבוּרָה הַקְטָנָה –  
כְּנָפֶי פֹּז נְחַמֵּד לָהּ  
עִם הַשֶּׁמֶשׁ קוֹם תִּשְׁכֹּם  
לְגַנִּים הַיֶּרְקִים

הִיא טוֹעֶמֶת פֶּה וְשֵׁם  
מְפָרְחִים וּמַדְבִּשֵׁם

הִיא פּוֹעֶלֶת חֲרוּצָה  
שֶׁעוֹהָ וּדְבִשׁ עוֹשָׂה

אֵל תִּגְעוּ בָּהּ לְרָעָה  
תִּצְקֶיךָ – יִכְאַב נוֹרָא

### שָאול וְהַשְׂרוּל

שָאול אֵבֵד שְׂרוּל.  
חֲפֵשׁ חֲפֵשׁ בְּלִי הָרָף,  
מִן הַבֶּקֶר עַד הָעָרֶב.  
לְבִסּוֹף לַחֵשׁ לוֹ גִּיל,  
שֶׁהוּא פָּשוּט,  
אֶת הַשְׂרוּל הַפָּשִׁיל.

**10 (נק')** א. ציין את שם השיר שבחרת, ותאר **שני** מאפיינים של הז'אנר שהשיר משתייך אליו. הבא דוגמה מן השיר לכל מאפיין שציינת.

**10 (נק')** ב. ציין מיהו הדובר בשיר שבחרת ומהי תרומתו לנמען. נמק את תשובתך.

## פרק שלישי (20 נקודות)

ענה על שאלה 5 (20 נקודות).

### שאלה 5

לפניך האגדה **דוד המלך והעכביש**. קרא את האגדה וענה על שניים מבין הסעיפים א'-ג'.

## דוד המלך והעכביש

פעם אחת, כאשר היה דוד המלך עוד נער קטן, ראה עכביש טוה את קוריו על אחד העצים.

- "אלקים", אמר אז דוד בלבו, "למה בראת את העכביש? כל השנה יארג ויארג, וקוריו אף פעם לא יהיו לבגד".

והנה קול אלקים באזניו: יבוא יום והעכביש יצילך ותדע אז שלא בראתי שום דבר לשוא. עברו ימים רבים, דוד גדל והיה לאיש. ושאל המלך רבך אחרי דוד ורצה להרגו. והנה באחד הימים התחבא דוד במערה אשר במדבר יהודה, ועכביש קטן טפס על פתח המערה וטוה לו את קוריו עד אשר כסה את כל פתח המערה בקורים דקיקים.

באותו יום עבר שאול המלך יחד עם חיליו ליד המערה בתפשו אחרי דוד.

- "הבה נכנס אל תוך המערה, אולי דוד מסתתר בה", אמר אחד החילים.

- "המערה ריקה, אין בה איש", אמר חיל אחר, "הרי כל פתח המערה מכסה קורי עכביש...".

שואל וחיליו הלכו והתרחקו מן המערה, אך דוד שמע את שיחת החילים. הוא ידע עתה שרק בזכות העכביש נצל מידי שאול.

אז אמר דוד: כל מה שברא אלקים, בחכמה ברא.

10 (נק') א. האגדה היא סיפור עממי. הסבר מהו סיפור עממי.

10 (נק') ב. ציין שניים ממאפייני האגדה. הבא דוגמה לכל מאפיין שצינת מן האגדה **דוד המלך והעכביש**.

10 (נק') ג. האגדה **דוד המלך והעכביש** תורמת לנמען מבחינה שכלית ומבחינה רגשית. ציין תרומה אחת בתחום השכלי ותרומה אחת בתחום הרגשי.

## **פרק רביעי (20 נקודות)**

**ענה על שתיים מבין השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).**

### **שאלה 6**

אחד מעקרונות הכתיבה לילדים בגיל הרך הוא התאמת התוכן של היצירה לעולמו הקרוב של הילד. הסבר כיצד העיקרון הזה בא לידי ביטוי בשיר **הַלֶכְתִּי** (עמוד 5).

### **שאלה 7**

הסבר מהו דיבר אירוני. האם הדיבר האירוני מתאים לילדים בגיל הרך? נמק את תשובתך.

### **שאלה 8**

הסיפור האטימולוגי נקרא גם "מדרש שם" או "מדרש מילים". הסבר מדוע.

### **שאלה 9**

הסבר מדוע הסיפור **יוסי והגברת הזקנה** נחשב לסיפור מוסרי.

### **שאלה 10**

ציין שני תפקידים של האיוורים בספרים המיועדים לילדים בגיל הרך.

## **בהצלחה!**

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל.  
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך.